

Miljøverndepartementet
Boks 8013 Dep
0030 Oslo

Klima- og forurensningsdirektoratet
Postboks 8100 Dep, 0032 Oslo
Besøksadresse: Strømsveien 96

Telefon: 22 57 34 00

Telefaks: 22 67 67 06

E-post: postmottak@klif.no

Internett: www.klif.no

Dato: 26.01.2012

Vår ref.: 2010/739 700

Deres ref.:

Saksbehandler: Thomas Hartnik, telefon: 22573588

Omprioriteringer i Klifs miljøovervåking

Miljøovervåking er sentral i innhenting av kunnskap om miljøets tilstand og utvikling og helt avgjørende for vår myndighetsutøvelse på miljøområdet. Endringer i klima, bruk av nye kjemikalier og endret eller økt aktivitet i flere næringer har ført til at Klifs behov for å overvåke nivåer og virkninger av forurensninger har økt betraktelig. Budsjettet har ikke økt i takt med behovene. Vi har derfor gjort en full gjennomgang av dagens overvåking og pekt ut de viktigste overvåkingsaktivitetene framover. Vi har konkludert med at klimaområdet må styrkes med økt overvåking av klimagasser og havforsuring. Videre må vi tilpasse forurensningsovervåking slik at vi oppdager virkninger av klimaendringer på tilførsler av miljøgifter og næringsalter. Vi vil i større grad overvåke nye miljøgifter og innrette miljøgiftovervåkingen for å avdekke kilder. I tillegg vil vi legge om overvåking av næringsalter og forskyve denne overvåkingen mot vest og nordover.

For å kunne styrke overvåking på disse prioriterte områdene, ser vi oss nødt til å redusere overvåkingen av forsurende stoffer og deres effekt i ferskvann, samt overvåking av miljøgifter i åpne havområder.

Omprioriteringene fører til at vi oppfyller våre rapporteringskrav i henhold til EU-direktiver bedre enn tidligere, men vi klarer likevel ikke på langt nær å oppfylle fremtidige krav i henhold til vanndirektivet. Endringene vil også føre til at vi ikke kan videreføre alle lange tidsserier som er særlig viktige for miljøforskningen.

Miljøovervåking er – sammen med resultater fra forskning, statistikk og ulike former for utredninger – selve bærebjelken i arbeidet med å sikre kunnskap om miljøets tilstand og utvikling. Denne kunnskapen er helt avgjørende for vår myndighetsutøvelse på miljøområdet og for utviklingen av effektive, nasjonale og internasjonale virkemidler. Resultater fra overvåkingen er også viktig i vurderingen om tiltak og virkemidler fører til forbedring av miljøtilstanden og virker etter sin hensikt. Dessuten bidrar overvåkingen til Norges arbeid med å være en pådriver i nasjonal og internasjonal miljøvernpolitikk, og i arbeidet med å rapportere i henhold til internasjonale avtaler.

Det er stadig økende behov for ny kunnskap om utviklingen i miljøtilstanden. Bare noen eksempler på dette: Klimaendringer med brå og økende nedbørmengder vil føre til økt avrenning av forurensninger til vassdrag og økt risiko for utslipp av forurensninger fra kloakkrensaneanlegg, avfallsanlegg og andre installasjoner. Samtidig blir vi oppmerksomme på stadig nye miljøgifter som spres i norsk natur og er blant de 100 000 kjemikalier på det europeiske markedet som inngår i alle slags produkter og produksjonsprosesser. Økte konsentrasjoner av CO₂ i atmosfæren fører til forsuring av havet. Vi vet for lite om hvor mye klimaendringene påvirker den naturlige klimagassbalansen og i hvilken grad dette kan forsterke effekten av menneskelige klimagassutslipp. Og vanddirektivet medfører betydelig behov for økt overvåking av vannforekomstene våre.

Dagens overvåkingsbudsjett er for lite til å utvide og videreutvikle overvåkingen i tråd med økende behov uten samtidig å trappe ned på noe av den eksisterende overvåkingen. Vi har ikke finansiell ramme til å dekke alle viktige overvåkingsbehov på vårt område. Klif har derfor foretatt en full gjennomgang av all sin overvåking for å få et samlet blikk og peke ut de aller viktigste behovene i fremtidig overvåking. Vi har vurdert og prioritert behovene ut fra alvorlighet i forhold til trusselbildet og relevans i forhold til tiltak og kunnskapsbehov, samt forholdet til eksisterende rapporteringsforpliktelser. På bakgrunn av dette har vi kommet frem til de overvåkingsaktivitetene som gir oss den miljømessig aller viktigste informasjonen ut av rammene vi har til disposisjon.

Vår gjennomgang har ført til at vi vil legge om på en rekke overvåkingsaktiviteter, særlig på feltene klima og miljøgifter. Vi understreker at ingen av de overvåkingsaktivitetene som vi ser oss nødt til å prioritere ned, anses som unyttige, men de "taper i konkurransen" med aktiviteter som anses enda viktigere. For å kunne prioritere noe opp, er vi nødt til å prioritere noe ned når de finansielle rammene ikke øker i takt med behovene. Og selv for de overvåkingsbehovene som vi prioriterer opp i fremtidig overvåking, er det vår vurdering at de økonomiske rammene ikke strekker godt nok til.

Gjennom dette brevet orienterer vi om prioriteringene i vår overvåking frem til 2020. En detaljert beskrivelse og begrunnelse av de overordnede prioriteringene for Klifs fremtidige overvåking og de foreslåtte endringene finnes i vedlagte notat og i de vedlagte foilene fra vårt kontaktmøte med departementet 14. desember.

Gjennomgang av overvåkingen

En bredt sammensatt gruppe av fagpersoner fra alle avdelinger i Klif har gått gjennom hvert enkelt miljøtema, eksisterende programmer og rapporteringsforpliktelser for å finne ut hvordan overvåking bør tilpasses fremtidige behov ved å etablere ny overvåking, effektivisere og trappe opp eller kutte ned på eksisterende aktiviteter. Det er tatt utgangspunkt i dagens budsjett. Klif har hatt møter med miljøinstituttene og de andre miljødirektoratene for å få deres synspunkter.

Nedenfor beskriver vi de aktivitetene som prioriteres opp og de som prioriteres ned.

Aktiviteter vi prioriterer opp:

Stabilt klima

Klimaovervåkingen får større vekt. Vi utvider overvåkingen med flere klimagasser på våre hovedmålestasjoner Birkenes i Sør-Norge og på Svalbard for å bedre muligheten til å spore kilder. Dessuten legger vi til rette for overvåking av utslipp og opptak av klimagasser i naturen, et arbeid som vil bli fulgt opp i et internasjonalt nettverk. Forurensningsovervåkingen tilpasser vi slik at effekter av klimaendringer kan oppdages i større omfang.

Giftfritt miljø

Vi øker fokus på nye miljøgifter i de løpende overvåkingsprogrammene og knytter overvåkingen tettere opp mot «generasjonsmålet» for miljøgifter og det internasjonale kjemikaliearbeidet. Vi utvider kartlegginger (screening) av nye kjemikalier som antas å være helse- og miljøskadelig. Nyere forskning indikerer at flere kjemikalier anrikes i mennesker og landlevende organismer enn tidligere antatt. Det skal vi følge opp ved å iverksette overvåking på dette feltet.

Levende hav og kyst

Når det gjelder miljøgifter, tar vi sikte på å koble miljøgiftkilder og tilførsler via elver til tilstanden i fjorder og kystområder. Dette vil forbedre muligheten til å iverksette tiltak som reduserer miljøtrusselen. Statlig overvåking konsentrerer seg i første linje om påvirkninger som kommer fra mange og til dels ukjente kilder der forurenser ikke kan ansvarliggjøres direkte, bl.a. langtransport og diffuse forurensninger. Derimot vil vi arbeide for at overvåking av forurensninger nærmere kjente kilder i større grad finansieres av forurenseren. Overvåking av havforsuringen økes, og vi kommer til å overvåke biologiske effekter av havforsuringen når egnede overvåkingsmetoder har kommet på plass. Eutrofiovervåkingen flyttes nærmere kysten og nordover, med sterkere fokus på nasjonale kilder. Dette medfører redusert eutrofiovervåking langs Skagerrakkysten. Dessuten satser vi sterkere på biologisk og kjemisk overvåking i henhold til vannforskriften. Det vil danne grunnlag for en økosystembasert forvaltning av vannforekomstene våre og i noe større grad søke å tilfredsstille overvåkingskrav som er juridisk bindende.

Livskraftige elver og innsjøer

Klimaendringer med mer ekstremvær fører til større svingninger i avrenning av miljøgifter og næringssalter. Dette krever mer intensiv overvåking av elver for å følge tilførsler og spredning av forurensninger via elver til kysten. Fremtidig overvåking vil ta i bruk nye og effektive overvåkingsmetoder og legger opp til større målehyppighet i noen utvalgte elver.

Fremtidig overvåking av elver og innsjøer knyttes opp mot overvåking som fylkesmannen og vannregionmyndighetene gjennomfører, og suppleres i noen grad med basisovervåking i henhold til vannforskriften.

Ren luft

Liten endring i forhold til i dag.

Aktiviteter vi prioriterer ned:

Klif's overvåkingsbudsjett gir langt fra tilstrekkelig rom for å dekke alle formål og behov godt nok.

Forsuringssituasjonen i elver og innsjøer har forbedret seg betydelig siden midten av 90-tallet og har stabilisert seg gjennom de siste årene, men fortsatt er 10% av norske innsjøer forsuret. Vi vil likevel trappe ned forsuringsovervåkingen ytterligere da muligheten for ytterligere tiltak for utslippsreduksjoner er begrenset. Vi reduserer målefrekvensen i overvåkingen av tilførsler og effekter av forsurende og eutrofierende forbindelser på noen stasjoner. Vi legger også ned noen atmosfæriske målestasjoner. Overvåking av forsurede vannforekomster reduseres noe og samordnes med biologisk overvåking.

Overvåking av områder langs norskekysten med lav miljøgiftbelastning reduseres både med hensyn til målefrekvens, antall stasjoner og måleparametere. Vi har heller ikke funnet rom til overvåking av miljøgifter til havs i regi av Klif. Imidlertid vil vi fortsatt fokusere på overvåking av de viktigste tilførselene av miljøgifter til havområdene som er langtransport med luftstrømmer.

Konsekvenser i forhold til internasjonale overvåkingskrav

Omprioriteringene vil føre til at vi oppfyller internasjonale overvåkingskrav i forhold til EUs vanddirektivet bedre enn vi gjør i dag. Likevel finner vi ikke rom til å oppfylle alle internasjonale overvåkingskrav i henhold til EU-direktiver og konvensjoner.

Per i dag etterkommer vi de viktigste overvåkingskrav i luftdirektivene. Konsentrasjoner av luftforurensninger utenfor storbyene er generelt lavere enn i andre europeiske land, og vi har derfor en overvåking av luftforurensninger som er tilpasset norske forhold.

Vi klarer ikke på langt nær å oppfylle de fremtidige kravene i henhold til vanddirektivet som Norge skal oppfylle fra 2013. Spesielt skyldes det at den geografiske dekningsgraden blir altfor dårlig.

Miljøovervåkingskravene i henhold til internasjonale konvensjoner er i motsetning til EU-direktiver ikke juridisk bindende. Vi har tidligere ikke etterkommet alle rapporteringsforpliktelsene knyttet til langtransportkonvensjonen (LRTAP) og Oslo-Paris konvensjonene (OSPAR) og har ikke muligheten til å oppfylle disse i høyere grad i fremtiden. På andre områder der vi har oppfylt overvåkingskravene, reduserer vi rapporteringen til OSPAR og LRTAP uten å bryte med minstekravene med hensyn til stasjonsvalg.

Overvåkingen tar utgangspunkt i kunnskapsbehov miljøforvaltningen har

Utgangspunkt for Klif's overvåking er forvaltningens behov for overvåkingsdata, og overvåkingen skal derfor være dimensjonert i forhold til disse. Det er en styrke om overvåkingsdataene også kan brukes i forskningen. Men i de tilfellene der vi har for få ressurser til å dekke alle viktige overvåkingsbehov, vil vi ikke kunne ta særskilt hensyn til behov forskningen har med hensyn til omfang i overvåkingen.

Omprioriteringen vil også få konsekvenser for videreføring av lange tidsserier. Gjennom 20-30 år med overvåking har det blitt bygget opp mange lange tidsserier. Vi vil videreføre de viktigste lange tidsseriene som blant annet kan brukes i klimaovervåkingen, men vi er nødt til å legge ned de som har minst relevans for miljøforvaltningen. Dette kan ha

betydelige negative konsekvenser for miljøforskningen som i lang tid har brukt overvåkingsresultater i sitt forskningsarbeidet.

Rammebetingelser og budsjettutviklingen for overvåkingen

Nedprioriteringene foretas i lys av stramme budsjetter. I 2011 er Klifs overvåkingsbudsjett på 74,7 millioner kroner. Vi har hatt noe økning de siste årene. Likevel har vi brukt i tillegg til overvåkingsbudsjettet mellom 10 og 16 mill kroner ekstra hvert år fra vårt eget driftsbudsjett og fra 39-posten. Dette har vi gjort for å dekke de høyest prioriterte overvåkingsbehovene. Hvis disse andre budsjettene reduseres, vil mindre kunne brukes til overvåking, og vi må prioritere enda hardere.

Vi har tatt ut effektiviseringsgevinster i overvåkingen ved å se de ulike overvåkingsprogrammene under ett, dvs. vi bruker overvåkingsstasjoner til flere formål, samkjøre prøvetakingen med andre og analyserer prøvene samlet. Vi har med dette strekt strikken så langt vi kan.

En mulighet for å få gjennomført mer overvåking, er å pålegge forurensere en større grad av overvåking. Vi har derfor igangsatt et omfattende arbeid med å evaluere dagens praksis innenfor myndighetspålagt overvåking og vurdere muligheter for økt overvåking finansiert av forurensere.

Iverksetting av omprioriteringer

Omprioriteringer som vi har kommet frem til, vil bli konkretisert i forbindelse med utarbeidelsen av en detaljert kravspesifikasjon for de nye programmene. Mye av tiden frem til sommer 2012 vil gå med på å designe de enkelte overvåkingsprogrammer og spesifisere måleprogram og stasjonsnett for de ulike aktivitetene. Omprioriteringer blir fasett inn trinnvis: Nye aktiviteter som krever mer forarbeid blir fasett inn senere enn aktiviteter som trenger rask avklaring og som kan iverksettes umiddelbart. Nye overvåkingsprogrammer vil i løpet av 2012 bli lyst ut i en offentlig anbudskonkurranse med oppstart høst 2012/tidlig 2013.

Elektronisk dokumentert godkjenning, uten underskrift

Med hilsen

Ellen Hambro
direktør

Kari Holden
seksjonssjef

Vedlegg:

1. *Notat om fremtidige prioriteringer i Klifs overvåking*
2. *Transparenter fra Klifs kontaktmøte med departementet 14.12.2011*